

پیوست شماره (1) دستورالعمل اصلاحی نحوه اداره جلسات شوراهای استانی گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

شناسه	رویه اجرایی	تاریخ:
عنوان موضوع	بررسی نحوه اخذ مالیات بر ارزش افزوده طی سنوات اجرای قانون مذکور	
مرجع طرح موضوع	انجمن تولید کنندگان استان خراسان شمالی	
شرح موضوع	مالیات بر ارزش افزوده مالیاتی است که کلیه عرضه کنندگان کالاها و خدمات (مودیان این نظام مالیاتی) بایستی علاوه بر بهای کالا یا خدمت عرضه شده، به صورت درصدی از بهای فروش کالاها یا خدمات، در زمان فروش از خریداران اخذ و به صورت دوره‌ای (فصلی) به سازمان امور مالیاتی کشور واریز کند. به ارزشی که در فرایند تولید به ارزش کالاهای واسطه‌ای افزوده می‌شود، گفته می‌شود. این مفهوم به فرایند تولید مربوط است و نه به کالای خاص. مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات عام (بر عموم کالاها و خدمات مگر موارد معاف تعلق می‌گیرد) است که به صورت چند مرحله‌ای از اضافه ارزش کالاهای تولید شده یا خدمات ارائه شده در مراحل مختلف تولید و توزیع اخذ می‌شود. به عبارت دیگر مالیاتی است که در طول فرایند تولید و خدمات از محل تولید تا فروش کالا به مشتری نهایی، مرحله به مرحله اخذ می‌شود. مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات چند مرحله‌ای است که در مراحل مختلف زنجیره واردات، تولید و توزیع براساس درصدی از ارزش افزوده کالاهای فروخته شده یا خدمات ارائه شده در هر مرحله اخذ می‌شود. ولی مالیات پرداختی در هر مرحله از زنجیره واردات-تولید-توزیع به عنصر مرحله بعدی زنجیره انتقال می‌یابد تا نهایتاً توسط مصرف کننده نهایی پرداخت شود. تولید کنندگان معترضند که چرا باید ارزش افزوده در تمامی مراحل تولید از سوی تولید کنندگان اخذ شود و معتقدند این هزینه باید از مصرف کننده نهایی دریافت گردد. پیچیدگی مراحل دریافت مالیات و عدم شفافیت نحوه اخذ مالیات از جمله مهمترین مشکلات این حوزه می باشد که موجب سردرگمی تولید کنندگان شده است.	

اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده (VAT) در ایران با چالش‌ها و موانع متعددی روبرو بوده که منجر به عدم موفقیت کامل آن شده است. برخی از دلایل اصلی این عدم موفقیت عبارتند از:

۱. فقدان فرهنگ مالیاتی در جامعه

- بسیاری از مردم و کسب و کارها آشنایی کافی با مفهوم مالیات بر ارزش افزوده ندارند.
- مقاومت فعالان اقتصادی و مصرف کنندگان در برابر پرداخت مالیات اضافی.
- عدم اعتماد عمومی به نحوه هزینه کرد مالیات‌ها توسط دولت.

۲. ضعف در نظام اجرایی و نظارتی

- ناکارآمدی سازمان امور مالیاتی در شناسایی و ثبت مؤدیان مالیاتی.
- سیستم نظارتی ضعیف برای کنترل فرار مالیاتی، به ویژه در بخش غیررسمی اقتصاد.
- کمبود نیروهای متخصص و امکانات فنی برای پیاده‌سازی مؤثر این نظام.

۳. فرار مالیاتی و اقتصاد غیررسمی

- بخش بزرگی از اقتصاد ایران در بخش غیررسمی فعالیت می‌کند که مالیات پرداخت نمی‌کنند.
- برخی فروشندگان و ارائه‌دهندگان خدمات از صدور صورتحساب رسمی خودداری می‌کنند.
- تقلب در اظهارنامه‌های مالیاتی و کم‌نمایی درآمدها.

۴. پیچیدگی محاسبات و اجرای قانون

- چندنرخ بودن مالیات بر ارزش افزوده (معمولاً نرخ‌های مختلف برای کالاها و خدمات) باعث سردرگمی مؤدیان شده است.
- عدم شفافیت در معافیت‌ها و استثنائات قانونی.
- مشکلات فنی در پیاده‌سازی سامانه‌های الکترونیکی مالیاتی.

ایرادات و مشکلات
مطروحه

۵. تأثیر تورم و نوسانات اقتصادی - تورم بالا و بی ثباتی اقتصادی باعث کاهش تمایل به پرداخت مالیات شده است . - افزایش قیمت ها به دلیل اضافه شدن مالیات بر ارزش افزوده، فشار بیشتری بر مصرف کننده وارد کرده است. ۶. معافیت های گسترده و ناهماهنگی در اجرا - برخی بخش ها مانند کشاورزی، دارو و خدمات درمانی معاف هستند که باعث کاهش پایه مالیاتی می شود . - ناهماهنگی بین دستگاه های مختلف دولتی در اجرای قانون. ۷. فساد اداری و رانت خواری - سوءاستفاده برخی مودیان و حتی کارکنان دولت از خلأهای قانونی . - اخذ مالیات به صورت سلیقه ای و ناعادلانه در برخی موارد. ۸. عدم همراهی بخش خصوصی و صنفی - اتحادیه ها و اصناف گاهی در مقابل اجرای این قانون مقاومت می کنند . - فشار لابی های اقتصادی برای کاهش نرخ مالیات یا معافیت های بیشتر. اگرچه مالیات بر ارزش افزوده می تواند منبع درآمد مهمی برای دولت باشد، اجرای نادرست، ضعف نظارتی، اقتصاد غیررسمی و مقاومت اجتماعی باعث شده این نظام در ایران به طور کامل موفق نباشد. اصلاح ساختار مالیاتی، افزایش شفافیت و بهبود فرهنگ مالیاتی می تواند به بهبود اجرای آن کمک کند	
روز دوشنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۴/۲۳ جلسه کمیته کارشناسی ذیل شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی با حضور اعضای محترم بخش خصوصی و دولتی در محل سالن جلسات اتاق بازرگانی تشکیل شد. در این جلسه که بر اساس پیگیری انجمن تولیدکنندگان استان برنامه ریزی شده بود در خصوص نحوه اخذ مالیات بر ارزش افزوده بحث و بررسی شد. جناب آقای الهامی عضو محترم هیأت نمایندگان اتاق بازرگانی ضمن اظهار گلایه از نحوه اخذ مالیات بر ارزش افزوده تولید کنندگان افزودند: چرا ارزش افزوده باید از تولید کنندگان در مراحل مختلف و چند مرتبه دریافت شود چرا که این نوع مالیات باید از مصرف نهایی دریافت شود .	جلسات جمع بندی کارشناسی به تاریخ

ایشان افزودند: یکی از بزرگترین مشکلات تولیدکنندگان، مسدود شدن بخش قابل توجهی از سرمایه در گردش آنها به صورت اعتبار نزد سازمان امور مالیاتی است. این موضوع باعث کاهش نقدینگی و توانایی تولیدکنندگان برای سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت‌هایشان می‌شود.

آقای الهامی تصریح کردند: به دلیل نداشتن فاکتور خریدار و عدم امکان زیر ساخت در این حوزه، امکان همکاری با امور مالیاتی وجود ندارد و متضرر نهایی تولیدکننده است که به دلیل عدم شفافیت مالیات، متحمل جریمه خواهد شد.

همچنین نرخ و شیوه اخذ مالیات بر ارزش افزوده با شرایط تولید هماهنگی ندارد و باعث ایجاد مشکلات برای تولیدکنندگان می‌شود. به عنوان مثال، ممکن است میزان مالیات تعیین شده برای یک محصول با ارزش افزوده واقعی آن محصول همخوانی نداشته باشد یا فرآیند اخذ مالیات به قدری پیچیده باشد که تولیدکنندگان را دچار مشکل کند.

فعال محترم حوزه کشاورزی افزودند: سلیقه ای عمل کردن ممیزی های مالیاتی از جمله سایر مشکلات می باشد. محاسبه مالیات بر ارزش افزوده برای تولیدکنندگان به دلیل پیچیدگی های زنجیره تولید و فروش، می تواند دشوار باشد.

در بسیاری از موارد، تولیدکنندگان به دلیل تاخیر در بازپرداخت اعتبار مالیات بر ارزش افزوده از سوی سازمان امور مالیاتی، با مشکلات مالی مواجه می‌شوند. این تاخیرها می‌تواند به ویژه برای تولیدکنندگانی که با نقدینگی محدود فعالیت می‌کنند، بحران‌زا باشد.

برخی معتقدند که قوانین و مقررات مربوط به مالیات بر ارزش افزوده به اندازه کافی شفاف نیستند و همین امر باعث سردرگمی تولیدکنندگان و ایجاد مشکلات در اجرای این قانون می‌شود.

در ادامه جناب آقای پروین نماینده محترم امور مالیاتی استان افزودند: وجه اول اصلاح نظام مالیاتی، تأمین درآمدهای کشور است و مخارجی که داریم. وجه دوم و مهم آن مربوط میشود به تولیدکنندگان و تسهیل فضای کسب و کار و بهبود این محیط کسب و کار به نحوی که تولیدکننده ایرانی بتواند فعالیت بکند و ضربه نخورد و در قیاس با یک واردکننده و کالای خارجی عقب نیفتد.

ایشان افزودند: اخذ مالیات در هر مرحله از زنجیره، امکان ردیابی معاملات و کاهش فرار مالیاتی را فراهم می‌کند در صورتی که مالیات فقط در مرحله نهایی اخذ شود، نظارت بر کل زنجیره دشوارتر می‌شود. همچنین جلوگیری از انباشت مالیات و فشار بر مصرف‌کننده نهایی جز انتفاعات اخذ مالیات می‌باشد.

آقای پروین تصریح کردند: اگر مالیات فقط در مرحله آخر اخذ شود، ممکن است به دلیل افزایش یکباره قیمت، فشار بیشتری بر مصرف‌کننده وارد شود.

همچنین در روش فعلی، مالیات به تدریج در هر مرحله پرداخت می‌شود و بار مالی به صورت متعادل‌تر توزیع می‌گردد.

در سیستم چندمرحله‌ای، هر فعال اقتصادی موظف است مالیات خود را پرداخت کند و مالیات مرحله قبل را نیز از مرحله بعدی دریافت نماید. این سیستم انگیزه ثبت معاملات را افزایش می‌دهد.

بسیاری از کشورها (از جمله اکثر کشورهای اروپایی) نیز مالیات بر ارزش افزوده را به صورت چندمرحله‌ای اجرا می‌کنند، نه فقط در مرحله خرده‌فروشی در کل، سیستم فعلی ایران به دنبال بهبود کارایی مالیاتی و کاهش فرار مالیاتی است، هرچند ممکن است چالش‌هایی مانند افزایش قیمت‌ها و پیچیدگی محاسباتی نیز داشته باشد.

اجرای صحیح قانون مالیات بر ارزش افزوده (VAT) نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، نظارت مستمر و همکاری بین بخشهای مختلف دولتی و بخش خصوصی است. در ادامه چند پیشنهاد کلیدی برای بهبود اجرای این قانون ارائه میشود:

۱. آموزش و آگاهی‌رسانی

- آموزش مؤدیان مالیاتی: برگزاری دوره‌های آموزشی برای کسب و کارها (به ویژه SMEs) درباره نحوه محاسبه، ثبت و پرداخت مالیات بر ارزش افزوده.
- آگاهی عمومی: استفاده از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی برای توضیح مزایای VAT و تأثیر آن بر اقتصاد.
- راهنمایهای فنی: ایجاد سامانه‌های پشتیبانی آنلاین و خطوط تلفنی برای پاسخگویی به سؤالات مؤدیان.

۲. تقویت نظام الکترونیک و فناوری اطلاعات

- سامانه یکپارچه مالیاتی: توسعه سامانه‌های آنلاین برای ثبت نام، ارسال اظهارنامه، پرداخت و استرداد مالیات.
- اتوماسیون فرآیندها: استفاده از هوش مصنوعی و داده کاوی برای شناسایی تخلفات و کاهش فرار مالیاتی.
- پلتفرم‌های فروش آنلاین: الزام فروشگاه‌های اینترنتی به صدور صورتحساب‌های الکترونیکی مرتبط با VAT.

۳. نظارت و کنترل مؤثر

- بازرسی‌های مستمر: انجام بازرسی‌های دوره‌ای از کسب و کارها برای اطمینان از تطبیق با قانون.
- جریمه‌های متناسب: اعمال جریمه‌های سنگین برای متخلفان و تشویق متخلفان به خوداظهاری.
- همکاری بین سازمانی: هماهنگی بین سازمان امور مالیاتی، گمرک و بانک مرکزی برای رصد تراکنش‌های مالی.

۴. شفاف‌سازی و کاهش معافیت‌ها

- بازنگری در معافیت‌ها: محدود کردن معافیت‌های غیرضروری که باعث پیچیدگی سیستم می‌شوند.
- لیست کالاها و خدمات مشمول: انتشار لیست شفاف کالاها و خدمات مشمول و غیرمشمول با نرخ‌های متفاوت.

۵. تسهیل فرآیندها

- کاهش بار اداری: ساده‌سازی فرم‌های اظهارنامه و کاهش مراحل اداری.
- استرداد به موقع: پرداخت سریع استرداد مالیات به مؤدیان برای افزایش انگیزه (compliance).
- معافیت یا تخفیف برای کسب و کارهای کوچک: حمایت از واحدهای خرد با معافیت‌های مشروط.

۶. مشارکت بخش خصوصی و نهادهای مدنی

- گفت‌وگوی مستمر: تشکیل جلسات منظم با اتاق‌های بازرگانی و اتحادیه‌ها برای دریافت بازخورد.
- تشویق گزارش تخلفات: ایجاد سامانه‌های گزارشدهی مردمی درباره تخلفات مالیاتی.

پیشنهادهای

۷. اصلاحات قانونی - بهروزرسانی قانون: اصلاح مواد مبهم یا دارای ایرادات اجرایی با مشورت کارشناسان. - ثبات قوانین: جلوگیری از تغییرات مکرر در قانون که باعث سردرگمی مؤدیان می شود. ۸. بین المللی سازی - همکاری با سازمان های جهانی: استفاده از تجربیات کشورهای موفق در اجرای VAT مانند کشورهای اتحادیه اروپا. - مالیات بر واردات و صادرات: هماهنگی با قوانین گمرکی برای اخذ VAT در مرزها. اجرای موفق مالیات بر ارزش افزوده نیازمند ترکیبی از شفافیت، فناوری، آموزش و نظارت است. با بهبود زیرساخت ها و اعتمادسازی بین دولت و مؤدیان، می توان از VAT به عنوان ابزاری مؤثر برای افزایش درآمدهای پایدار دولت و شفافیت اقتصادی استفاده کرد.	
	فهرست مستندات و مدارک پشتیبان